

værelse af et meget fåtalligt og fattigt følge. Selve begravelsesceremonien må antagelig have fundet sted i en kirke.

Under min vandring på kirkegården stødte jeg tilfældig på en gravsten, hvori var indhugget *Aksel August Pedersen*, født i Tandrup, Danmark, d. 29. okt. 1903, død i Quito, Ecuador, den 5. april 1942. Jeg fik oplyst, at han var kommet ulykkelig af dage ved et fald med hesten (fig. 182).

Under en udflugt til urskoven til en lille handelsplads *Santo Domingo*, hvor vejen ikke førte videre, fik jeg lejlighed til at se en urskovskirkegård (se fig. 183). Den lå i et lavt, sumpet terræn lige midt i urskoven og var fuldstændig overgroet med siv og forskellige ukrudtsplanter; et enkelt hældende, simpelt trækors med en

vissen krans var det eneste tegn på, at dette var en kirkegård.

— Distriktet, hvor de såkaldte Otavaloindianere bor, ligger ca. 120 km nord for hovedstaden Quito. Befolkningen her er gennemgående højere og kraftigere end længere sydpå.

Landsbykirkegårdene (fig. 188) er meget primitive, domineres i reglen af et stort kors, men alt gør et forsømt og forstemt indtryk.

Fig. 189.
Lederen af San Diego kirkegård:
A. Endarra C.

En katafalkvogn

Inspektør Aage Fich

Blandt kirkegårdsfolk har forventningen om en katafalk på hjul til fremføring af kister fra kapel til grave været meget stor. Mest har interessen samlet sig om de typer, som anvendes på svenske kirkegårde; men det har for mange været et ønske at få en kistevoan, der besad så stor stabilitet, at den ikke kunne vippe frem og tilbage eller til siderne, men dog havde nogen elasticitet ved brug på profilerede eller let ujævne kirkegårdsgange.

Fabrikant *P. Damgaard*, GAR-TEK, Roskildevej 71, Kbhvn., Valby, har æren for at have fremstillet en vogn, der helt synes at opfylde disse krav. Her skal kort refereres dens konstruktion:

Baghjulakslen er fastsiddende og påmonteret 2 stk. 16"×4" luftgummihjul med kuglelejer samt bremseanordning, der betjenes af et kort håndgreb ud fra vognkassens forside. Forhjulene er 2 stk. 10"×3" luftgummihjul ophængt i hver sin fuldt drejelige forgaffel med kugle-tryklejer. Akslerne forbindes gennem et kombineret 5/4" rør og 40×40×4 mm vinkeljernstativ, der samtidig bærer overdelen (vognkassen). Overdelen er samlet solidt af træ med 1" bærelade, der sammen med de 4 sider er beklædt med matte, sorte, cellulosemalede masonitplader. Den er ikke fastgjort, hvilket sikrer let adgang til oppumpning af ringene. Kanterne er dækket af gråmalede vinkeljernslist. Bæreladen

er 215×80 cm, hvilket er tilstrækkeligt til de størst forekommende kisters bundramme. De opstående kantlister sikrer, at kister ikke kan trækkes ud over pladens sider eller ender. Krogen, der ses på vognens forside hængende i bremsegrebet, benyttes kun til at trække den tilbage til kappellet og bør ikke hænge på vognen under brugen. Denne vogn er så letløbende og let drejelig, at den uden vanskelighed følger de 6 »ligbærere«. Når man har nået graven, blokerer graveren eller kapelbetjenten vognen ved et let tryk på bremsegrebet, hvorpå kisten løftes af vognen og bæres til graven.

For et følge, der selv vil bære, vil vognen have sin største berettigelse; men også hvor betalte ligbærere skal bære kisten over længere afstande, vil den være en stor hjælp, og den sikrer, at vandringen fra kapel eller kirke og til graven kan

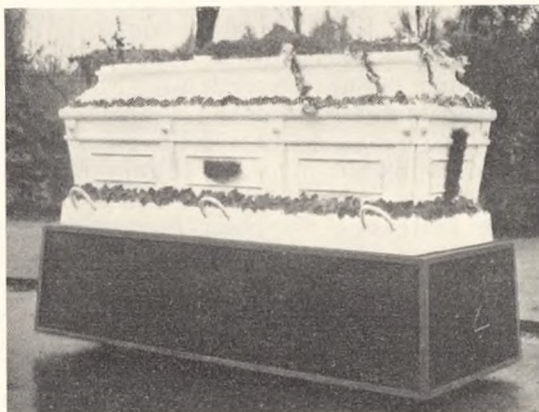

Fig. 190.
P. Damgaard:
Katafalkvogn.

foregå roligere, så man undgår at standse gentagne gange for at sætte kisten på medbragte skamler, når der skal »skiftes hånd«.

Vognen fremstilles i den standardmodel som ovenfor beskrevet, men kan også påmonteres en særlig bremseanordning til

brug på kirkegårde med stejle gange, hvor et jævnt og varieret bremsetryk kan være nødvendigt under gangen til graven.

En sådan vogn (eller flere) bør erhverves af interesserede kirkegårdsbestyrelser og menighedsråd og uden vederlag stilles til rådighed for publikum.

Litteratur om kirkegårdsforhold i de nordiske lande

Havearkitekt Johannes Tholle

Fortsat fra pag. 76

Efter at foreningen *Hautausmaiden ystävät r. y.* (»Kirkegårdenes venner«) var stiftet, udsendte denne i 1936 i Helsingfors bogen *Hautausmaiden käsikirja* hos *Werner Söderström* med forord af *Aleksi Lehtonen* og med en række artikler af forskellige forskellige forfattere, dels allerede nævnte og andre senere nævnte. Dens danske titel vil vel være: Kirkegårdshåndbog; den er i lommeformat, 84 sider og illustreret. Derefter fulgte fra samme forening nogle småskrifter (nr. 1-4) i lommeformat og med 10—24 sider. I 1937 udkom *Anni Kirkavainen: Omaisten viimeinem leposilja*, der giver anvisninger til indrettelse og pasning af gravsteder, og 1939 af *John Häggqvist: Polttohautaus*, — der i modsætning til de foregående med finsk titel også er på svensk og bringer antegninger om den finske ligbrændingsforening gennem 50 år. Af samme forfatter: *Eldbegängelse, dess uppkomst och betydelse* (1946, 44 s. 8vo). Det skal tilføjes, at de små årlige beretninger fra *krematorieföreningen* også er tvesprogede. På 2 sprog er endvidere de 2 folio-udgaver, der begge handler om og beskriver Helsingfors' kirkegårde, begge kom i 1940 og begge hos Ottava, nemlig *H. J. Viherjuuri: Helsingfors' begravningsplatser i bilder* (116 sider) og *Ernst Nordström: Kunsten på Helsingfors' kirkegårde* (76 sider); de er begge på kunstryk-papir og af overordentlig værdi for de pågældende emner og videre kredse.

I 1942 er ligeledes i folio udsendt et 20-siders skrift af *Erik Bryggman* om hans kapel i Åbo (foruden finsk tekst er dette hefte også forsynet med *resuméer* på tysk og engelsk; det er forsynet med store illustrationer). Det allerede omtalte værk om kirkegårdenes historie er forfattet af den ligeledes før omtalte Ilmari Wirkkala, der har været sjælen i Hautausmaidens arbejde. Det hedder: Suomen

hautausmaiden historia (Finlands kirkegårdes historie), kom i 1945, er i kvart, på 120 sider og rigt illustreret.

Nordens største værk om kirkegårdsforhold er det førnævnte af *Maila Talvio* i 1927 hos Söderström udsendte: *Jumalan puistot*, hvilket betyder »Guds haver«. På mere end 500 sider i kvart og kunstryk-papir skildrer det med et par sider tekst foran, næsten 400 sider illustrationer (som regel helsides) og næsten 200 sider billedtext finske kirkegårde og kendte personers grave, — en lækkerbidsken for bogelskere og en kilde af stor værdi til bedømmelse af kirkegårdskunst og gravmælekultur samt personalhistorie for Finland, men med bud også ud over grænserne, — et eksempel til efterfølgelse for andre nordiske lande.

Naturligvis findes der i diverse tidskrifter nu og da artikler af væsentlig betydning. Vi kan således af nyere ting nævne hefte 9—10 1946 af det finske tidskrift *Arkitekten*, hvor spørgsmålet om begravelsespladser behandles af *Julius Blomstedt*, specielt på baggrund af Helsingfors' planer om en ny kirkegård i Fastböle. Endvidere har gartner- og havebladet *Trädgårdsnytt*, det nu ikke mere udkommende *Trädgårdsodlaren* og det finsksprogede *Puutarra* af og til artikler om emnet.

II. ISLAND

Det vil være ret forståeligt, om dette land er ringere forsynet med litteratur om dette emne, og der foreligger neppe selvstændige ting herom. I Rejseskildringer vil man kunne finde et og andet, og der skal navnlig henvises til *Daniel Bruun: Fortidsminder og Nutidshjem paa Island* (1928). I værket *Einar Jonsson: Myndir* (1925) findes adskillige skulpturelle mindesmærker (derunder gravrelief), dog uden at vises i forbindelse med kirkegårde. Den har text på flere europæiske sprog.

(fortsættes)